

HALİT ZİYA UŞAKLIGİL'İN 'ALMANYA MEKTUPLARI'

Halit Ziya'nın Almanya izlenimleri

Uşaklıgil, 1915'te çıktığı seksen dört günlük seyahatte Viyana, Peşte, Münih, Nürnberg, Leipzig, Berlin, Hannover, Frankfurt, Heidelberg ve Bremen'e gitmiş, izlenimlerini mektup-günlük karışımı metinlerle kaydetmiş, sonra bu satırlar Tanin gazetesinde yayımlanmıştı. Almanya Mektupları (Yapı Kredi Yayınları) ismiyle kitaplaşan ve yazarın gözlemlerini, incelemelerini ve yorumlarını içeren bu metinler, Halit Ziya'nın yıkılmak üzere olan bir ülkeden Avrupa'nın orta yerine yaptığı gezilerde, kıtadaki modern yaşamdan nasıl etkilendiğini gözler önüne seriyor.

DERYA ÇAKIR

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde bir grup entelektüel, yazar ve siyasetçi, belirli zaman aralıklarıyla Batı'ya seyahatler gerçekleştirmiş; bazıları bu gezilere hatıralarında bazıları da günlüklerinde ve mektuplarında yer vermiştir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında hükümet tarafından Osmanlı'nın ittifak halinde olduğu ve bir anlamda ülkenin geleceğini şekillendireceği düşünülen Almanya'yı ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel ve sanatsal açıdan incelemek üzere görevlendiriliyor Halit Ziya Uşaklıgil.

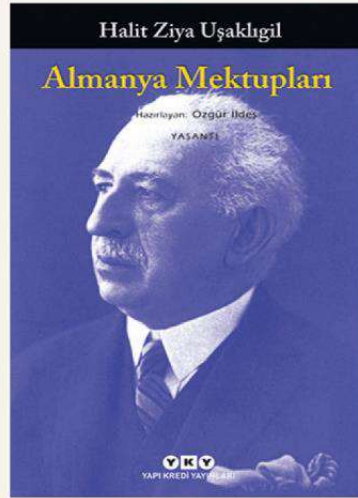
Yolculuk süresince kaleme aldığı ve *Almanya Mektupları* (Yapı Kredi Yayınları) ismiyle kitaplaşan mektuplarında, ken-

disinden sonrakilere fikir vermesi ve rehber olması için bu geziyi gerçekleştiren yazar, edebi bir dil yerine son derece sade bir anlatım benimsiyor.

Öte yandan gezinin kendisinde bir aydınlanmayı tetiklediğini Avrupa'daki kentleri, kültürel ve sosyal dokuyu aktarırken sürekli vurguluyor.

Belli bir zaman eşinin ve çocuklarının da katıldığı bu seyahatte Halit Ziya Uşaklıgil, Almanya Dışişleri Bakanı'nın ve bakanlık yetkililerinin kendisiyle devamlı temasta olduğunu not ediyor.

Yazar, pek çok ülke ve şehirden geçerek Almanya'ya varıyor. Ardından Münih,

Berlin, Hannover, Nürnberg, Leipzig, Frankfurt, Heidelberg, Bremen, Münih, Hamburg, Dresden, Wüzburg kent merkezleri ile Bavyera bölgesine ve kasabalara ilişkin izlenimlerini paylaşıyor mektuplarında.

Bu izlenimlere, kentlerin ve bölgelerin mimarisi, demiryolu ağları, sanayisi ve eğitim sistemi gibi yaşamsal kurumlarına ilişkin belirlemeleri eşlik ediyor.

DOĞU-BATI KARŞILAŞMASI

Halit Ziya'nın mektuplarında öne çıkan şeylerden biri, Almanya'da insana, doğaya, eğitime ve kültüre verilen önem. Ya-

zar, geçmişi ve bugünü buluşturan tarih bilincine hayran kalırken Alman şehirlerinin tarihini koruduğunu ve ülkenin bu şekilde bir karakter kazandığını belirtiyor. Almanya gezisi sırasında sık sık Doğu-Batı karşılaştırması yapıyor; Osmanlı'nın tarihe bakışıyla Almanların tarih kavrayışı arasındaki farklara dair kalem oynatıyor.

Halit Ziya'nın Almanya seyahatinden izlenimlerini aktardığı mektuplar, dönemin Osmanlı-Almanya müttefikliğini dışta bırakıyor. Bir başka deyişle metinlerde, siyasi bir hava bulunmuyor.

Yazar, edebi bir kaygı taşımadan kalem aldığı mektuplarında, bir rehber ve kültür elçisi edasıyla kentleri ve kasabaları geziyor. Almanya'nın sanatına, kültürüne, gelişmiş sanayisine ve yaşam standartlarına hayran kalan, Doğu'dan gelmiş bir yazarla karşılaşıyoruz mektuplarda. ■